

K historii Národního památníku na vrchu Vítkov

Již v roce 1882 byl v návaznosti na růst národního uvědomění založen žižkovskými občany „Spolek pro postavení pomníku Jana Žižky z Trocnova na vrchu Vítkov. Právě tady proto, že tam v roce 1420 svedla hrstka husitů vedená tímto vojevůdcem vítěznou bitvu s početným vojskem první křížové výpravy proti „kacířským Čechům“. Pro nedostatek peněz však uvedený spolek vyhlásil soutěž na architektonický návrh pomníku až v r.1913. Její výsledky ho neuspokojily a tak položil až 20.6.1920 k vybudování pomníku pouze základní kámen.

Po vzniku československé republiky v r.1918 pak byl ustaven také tzv. Památník odboje soustřeďující památky, které mu přinášeli navracející se účastníci bojů první světové války, kteří pomohli k naší samostatnosti – legionáři. Památník odboje se později změnil na Památník osvobození zabývající se bojem za samostatnost v letech 1914 -1918. Po šesti letech – v r.1926 se pak tato instituce sloučila se Spolkem pro postavení pomníku a vznikl Sbor pro zbudování Památníku národního osvobození a pomníku vrchu Vítkově, jehož nadále českoslovenští se tím měla spojit s tradicí rozhodnuto postavit na „Památník“ vč. jeho správy

Jana Žižky z Trocnova na čestnými předsedy byli prezidenty. Husitská tradice legionářskou. A bylo vrchu Vítkov pro komplex budov, jehož součástí mělo být i mauzoleum v němž by byly uloženy urny významných činitelů odboje. Předpokládalo se, že tam bude pochován i náš první prezident, Tomáš G. Masaryk.. On i jeho rodina to však odmítli.

Stavět se začalo podle návrhu legionáře arch. J. Zázvorky. Vznikající komplex měl sloužit k oslavě odboje. V letech 1927 až 1929 byl vybudován na úpatí Vítkova areál, nazvaný nyní Armádní muzeum Žižkov. Informuje o historii naší armády a odboje od počátku až do konce první a druhé světových válek a o perzekuci

příslušníků armády po roce 1948. Zároveň se stavbou muzea se počal od roku 1928 realizovat záměr postavit na vrcholu Vítkova panteon národního osvobození – nynější Národní památník. Stavělo se opět podle návrhu arch. Zázvorky ze žulových kvádrů z lomů u moravské obce Mrákotín (z nich pochází i monolit na 3. nádvoří pražského hradu). Kvádry byly spojovány olovem.

Hrubá stavba byla hotova v r.1931 a pak pokračovalo vybavování interiérů. Slavnostní odhalení bylo plánováno na 28.října1938 - den 20.výročí vzniku republiky. Přišel však Mnichov a nacistická okupace. 1..října 1939 zabralo budovy německé vojsko.

Činitelé Sboru se snažili zachránit co bylo možné. Sádrou zakryli reliéfy s legionářskými motivy Karla Pokorného i desky se jmény legionářů a mozaiky Maxe Švabinského a řadu zařízení odvezli aniž by Němci na to přišli. Ti pak z památníku v r.1943 zabavili pro válečné účely všechny bronzové předměty a zřídili v něm skladiště. V květnových dnech roku 1945 se tu pak opevnila německá posádka. Tím vším vzniklé škody byly nemalé. Mezitím pracoval již od roku 1931 sochař Bohumil Kafka na modelu velké sochy Jana Žižky.

Po skončení války a později, když se upevnil vliv komunistů, se musela změnit ideová koncepce památníku. Legionářská tradice pro ně nebyla přijatelná a snažili se opomíjet západní odboj. A tak v roce 1951 rozhodli o přeměně památníku v pohřebiště významných komunistů. Původní - i legionáře připomínající sochařská výzdoba však zůstala zachována poté, co ji bývalý kameník Antonín Zápotocký prohlásil za perfektně zpracovaný materiál.

Mezitím byl také dokončen model a odlita do bronzu ve slévárně v Karlíně jezdecká socha Jana Žižky a 14.července 1951 před budovou památníku slavnostně odhalena. Když pak v r.1953 zemřel první dělnický prezident Klement Gottwald bylo rozhodnuto,že památník bude upraven na mauzoleum v němž budou moci být obdivovány jeho balzamované ostatky podobně jako ostatky Lenina v Moskvě. Mauzoleum bylo otevřeno v prosinci téhož roku. Byly do něj pak ukládány i urny dalších zasloužilých členů komunistické strany. O Gottwaldovu mumii se tam staralo kolem sta osob a v podzemí byla vybudována i lednice do níž bylo tělo v noci

spouštěno a laboratoř k jeho potřebné údržbě. Balzamování však nebylo dokonalé a tak bylo tělo poté když byl započat tzv. „ boj proti kultu osobnosti“ zpopelněno.

Po skončení války byla také snaha o připomenutí protifašistického odboje. A tak opět Jan Zázvorka navrhnul pro ten účel přístavbu k památníku. Ta však byla otevřena až v roce 1955 a již jako Síň Rudé armády.

Po roce 1989 byly v památníku uložené ostatky komunistických osobností vráceny příbuzným nebo uloženy na Olšanských hřbitovech a tak nějak se nevědělo co s ním. Byl dokonce i pronajat svým tehdejším ředitelem za jednu korunu ročně na 60 roků společnosti podnikatele Čekana, který tam chtěl zřídit Centrum volného času. Jeho majitel, ministerstvo kultury, s tím však nebyl spokojen a tak došlo k soudním sporům. Až v roce 2001 jej dostalo do správy Národní muzeum s úkolem vytvořit pro něj nové poslání.

Od roku 2006 přišla etapa rozsáhlé rekonstrukce, která byla uzavřena v 28.října 2009 novým slavnostním otevřením památníku a v něm umístěné nové stálé expozice s názvem „Křižovatky české a československé státnosti“.

O tom jsem se již zmínila ve svém příspěvku z minulého roku. V památníku byla také zpřístupněna zajímavá vyhlídka na střeše a otevřena kavárna v níž si je možné dobře odpočinout buď po namáhavějším výstupu k památníku od spodní části Biskupcovy ulice nebo pěkné procházce po rovině vrcholu vrchu Vítkov od tramvaje ze stanice Ohrada. Ale pozor – vstup na vyhlídku je regulován a možný pouze do 15,30 hod.

V roce 2010 se započalo také s opravou sochy Jana Žižky. Pro zajímavost ještě uvedu, že socha je největší jezdeckou sochou v Evropě a váží 16,5 tuny. Tělo sochy je duté a vešlo by se prý do něj 30 dospělých mužů.

© ing. Kamila Musilová